

Eesti eesmärk on õpetada inimesed oma elu juhtima

Elukestva õppe strateegia aastani 2020 on seadnud eesmärgi jõuda selleni, et valdav osa elanikkonnast oskaks oma karjääri juhtida ning tunneks karjääriteenuseid.

Agne Narusk

Kas teadsite, et elukutse valik on vaid karjääri planeerimise üks osa, mitte kogu karjääri n-ö paika naelutamine? Kui mitte, siis kuulute selle Eesti elanikkonna enamuse hulka, kelle karjääriplaneerimise alaste teadmiste ja oskuste üldine tase on ei rohkem ega vähem kui rahuldav. Kuidas nii?

2011. aastal viis Tartu ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusürringute keskus (RAKE) läbi karjääriteenuste süsteemi uuringu. Uuringu tellija oli SA Innove, kelle eesmärk oli kaardistada karjääriteenuste hetkeolukorda.

Kas eestlased teavad, kuidas ja kust leida infot õppimis- ja töövõimaluste kohta? Kui-võrd on inimesed kursis tööturu võimaluste ja nõuetega? Kas nad teavad, et neil on võimalik saada spetsialisti õpetust ja nõustamist enda huvide, võimete, oskuste ja võimaluste hindamiseks?

Uuringus osales 2426 inimest, sh õpilased, õpetajad, lapsevanemad ja karjääriteenuste huvipooled. Selgus, et Eesti elanikkonna teadmised oma elutee kavandamisest ja võimalustest, mida pakub riik ja erasektor eduka ning rahuldust pakkuva elu saavutamiseks, on kõigest rahuldavad.

Sama uuring tõi välja, et 40% küsitluteest küll teadis karjääriteenuste olemasolust, kuid oli seda meelt, et teatud osal elanikkonnast on ligipääs karjääriteenustele raskendatud.

Kuid vajadus karjääriga seotud teenuseid tunda ja kasuta-

Foto: Shutterstock

Enim vajavad eestlased karjääriteenuste tuge tööturuga seotud küsimustes.

Rajaleidja keskused

Innovel on koordineeriv roll karjääriteenuste arendamisel hariduse valdkonnas. Arendustegevused ja teenuste osutamine toimub õppe- ja karjäärinõustamise programmi raames.

Selleks, et sihtgrupid saaks vajalikud teenused kätte mugavalt ühest kohast, koondas SA Innove erinevad hariduse tugiteenused ühise katuse alla Rajaleidja keskustesse. Rajaleidja keskus on piirkondlik keskus, kus vahendatakse karjääriinfo, pakutakse karjäärinõustamist, eripedagoogilist, logopeedilist, sotsiaalpedagoogilist ja psühholoogilist nõustamist.

Et lapsevanemad tunneksid end noori toetades ise kindlamalt, on Rajaleidja keskustesse oodatud ka lapsevanemad. Rajaleidja pakub individuaalset nõustamist ning korraldab teabepäevi koolides ja keskustes.

Allikas: www.innove.ee

Foto: Madis Veltman

Noorte infotund Põhja-Eesti Rajaleidja keskkuses.

da on jätkuvalt kõrge – juba siis, 2011. aastal uuringu tegemise aegu, kavandas 61% tööealisest elanikkonnast (ehk ligikaudu 550 000 inimest vanuses 15–64 eluaastat) lähiajal töö või õpingutega seotud muutusi ning 90% neist vajaks valikute tegemisel täiendavat informatsiooni või nõu.

„Lähtudes karjääriteenuse osutajate ning õpetajate hinnangutest, vajavad nii elanikud kui ka õpilased tänasest rohkem abi ja tuge just tööturuga seotud teadmiste osas ehk nõustamist tööle kandideerimisel, tööturul edukaks konkureerimiseks ning ülevaadet tööturu hetkeolukorrast, muutustest ja tulevikuväljavaadetest,” hindab olukorda uuringu lõppraport.

Uue elukestva õppe stratee-

gia väljatöötamisele lähtus Sihtasutus Innove eelnimetatud uuringu tulemustest.

Kuidas edasi?

Esimesed olulised sammud on tehtud ja neid tuleb veel. 2014. aastal uuendati üldhariduskoolide õppekavasid ning silmas peeti ka karjäärioskuste arendamist. Nendega seotud õppe-eesmärgid sõnastati konkreetsemalt.

Riiklik õppekava ei kirjuta koolile täpselt ette, mil moel need eesmärgid saavutama peab. Nii saab iga kool valida ise parima viisi, meetodid ja vahendid lähtuvalt oma kooli eripärast ja ka võimalustest.

Kutsehariduses kujundatakse karjääriplaneerimise oskusi nii kutseõppe kui ka üldoskuste kaudu. Lisaks võib kool pak-

1 küsimus

Mida on plaanis ette võtta õpilaste karjäärioskuste arendamiseks?

Mart Laidmets, haridus- ja teadusministeeriumi kantsler:

„Karjääri planeerimiseks vajalike oskuste arendamine on tihedalt seotud igapäevase õppimise ja õpetamisega koolis ning pädevuste kujundamisega. See eeldab õpetajate vahel tõhusat koostööd ja õppeainete sisu lõimimist. Sihtasutus Innove toetab koole karjääriõppe läbiviimisel erinevate juhendmaterjalidega, samuti pakuvad karjäärispetsialistid igakülgset abi karjääriõppe kavandamisel ja läbiviimisel. Korraldatud on seminare, mille raames on karjäärikoordineatorid jaganud üksteisele praktilisi kogemusi.

Lähiajal on plaanis välja arendada karjääriplaneerimise oskuste raamistik, mis kirjeldab karjääriõppe eesmärgi ja elemente, samuti oskusi ja pädevusi, mida tuleks koolis õppetöös kujundada. Väga tähtis on anda tagasisidet ning hinnata õpilaste valmisolekut teadlikult valikuid teha ja karjääriotsuseid vastu võtta.“

Küsis: Mariann Prooses

kuda karjääriõpetust valikaine või valikõpingute moodulina, sel juhul töötab koolis karjääriõpetuse õpetaja.

Noori, kes tunnevad, et vajavad täiendavat nõustamist, ootavad Rajaleidja keskused igas maakonnas.

Tallinnas räägiti karjääriplaneerimise oskuste vajalikkusest

Novembri teisel nädalal kogunesid Tallinnas karjäärioskuste teemalisele konverentsile karjäärispetsialistid jt praktikud Eestist, Lätist, Põhjamaadest, Iirimaa.

Raimo Vuorinen, Jyväskylän ülikool (Soome):

Esmajärjekorras on igal riigil vaja leida vastused järgmistele küsimustele:

Millised oskused toetavad karjääri planeerimist?

Kuidas elanikel on neid võimalik elukestvalt arendada?

Kuidas tagada karjääriteenuste kättesaadavus?

Kuidas karjääriplaneerimise oskusi hinnata?

Milliseid kriteeriume tuleks kasutada karjääriplaneerimise oskuste kvaliteedi tagamisel?

Kuidas mõõta karjääriteenuste mõju?

Bo Klindt Poulsen, VIA ülikooli kolledž (Taani):

Põhjamaades on palju näiteid, mis toetavad inimeste karjääriplaneerimise oskuste arengut

Foto: Madis Veltman

Bo Klindt Poulsen tutvustas Põhjamaade praktikat.

erinevatel eluetappidel. Osaletakse erinevates tegevustes nii üldhariduskoolis, kutse- ja kõrgkoolis, mitteformaalses õppes kui ka töötukassa esindustes. Täna tuginevad karjääriteenused Põhjamaades kaasaegsele õppimise paradigmale, kus fookus liigub „nüüd-ja-praegu“ otsustelt laiemale karjääriplaneerimise oskuste omandamise suunas.

Linda Darbey, riiklik hariduse nõustamisteenuste keskus (Iirimaa):

Iirimaa läheneb karjääri pla-

neerimisele holistiliselt: selleks, et inimene saaks saavutada oma täit potentsiaali ning aidata kaasa parema ühiskonna loomisele, pakutakse karjääriteenuseid läbi elu. Teenused toetavad inimesi nende õppimise, ametialaste, isiklike, sotsiaalsete jm elus tehtavate otsuste planeerimisel ja elluviimisel.

Kristina Orion, Sihtasutus Innove (Eesti):

Sihtasutus Innove eestvedamisel on valmimas karjääriplaneerimise oskuste raamistik, mille toel

on võimalik luua uudeid interaktiivseid tööriistu nii noorele ja täiskasvanule iseseisvaks kasutamiseks kui ka sobivaid metoodikaid karjäärispetsialistidele ja õpetajatele. Oluline on tagada terviklik tugi inimesele kogu elukaare vates ja kokku leppida erinevate osapoolte rollid oskuste kujundamisel.

Margit Rammo, SA Innove hariduse tugiteenuste agentuur

Õpiränne annab hindamatu kogemuse ja vajalikud oskused

Foto: Shutterstock

Vahetusaasta arendab suhtlus- ja õpioskusi, nende pädevuste saavutamine on kirjas ka üldhariduskooli õppekavas.

Agne Narusk

Vähemalt viiendik Euroopa Liidu tudengitest peaks aastaks 2020 osalema oma õpingute jooksul õpirändes, sätestab Leuveni komisjoni (valmis kõrgharidusministrite koostöös) järgselt 2010. aastal – toim.)

Kui palju Eesti noori ja täiskasvanuid praegu välismaal õpib, pole teada, sest Eesti riik selle kohta statistikat ei kogu. Kuid arvestatavast suurusjärgust annab aimu SA Archimedeese Erasmus programmi õpirändajate arv – aastas osaleb õpirändes u 1100 tudengit.

Archimedeese hariduse rahvusvahelistumise agentuuri juhataja Anne Hütt märgib, et neist suurem osa õpib mõnes välisülikoolis keskmiselt ühe semestri, üldjuhul Euroopas. Väiksem osa on keskmiselt kolm kuud praktiliselt mõnes Euroopa riigi ettevõttes, lisaks veel u 600-700 eri pikusega välipraktikal olevat kutsekoolide õpilast.

Juurde tuleb liita õpilasvahetuse programmide kaudu liikuvad gümnasistid, mitteformaal-

se hariduse ja täiskasvanuhariduse programmid ning omal käel minejad.

Mis on õpiränne?

“Õpiränne on õppima minek ühest riigist teise, kusjuures õppimine ei pea tingimata toimuma koolipingis ega kindla õppekava alusel,” selgitab Rajaleidja karjääriinfo peaspetsialist Janika Tamsalu.

Õpiränne võib kesta lühikest aega või pikemalt, seda pakutakse gruppidele ja üksikisikutele nii formaalhariduses kui ka mitteformaalselt jne. Välismaale saab sammu seada mõne vahendava asutuse abil, pakutava programmi kaudu või iseisvalt omal käel.

“Vahetus- ja stipendiumiprogrammide kaudu mineja eest teeb suure osa asjaajamisest ära vastava programmi koordinaator või koordineeriv asutus,” räägib Tamsalu. “Lähitatakse sätestatud tingimustest õpirände kestuse, sõlmitava lepingu jms osas.”

Omavalitsustele on soovitatav Tamsalu pöörata rahastamisele ning korraldusliku poolega seonduvale. Kuid omavalitsustele on soovitatav kaaluda ka õppimise eeliseid (ja ka ohu) on see, et kooli, kuhu minna, saab ise valida.

Teadlik õpiränne koosneb kolmest etapist: enne, ajal ja pärast. Professionaalsed õpirände korraldajad teevad kõik selleks, et saada teadmised koju tagasi tuua ja neile siin rakendust leida.

Programme, mis Eestis õpirännet korraldavad, on üksjagu: Dream Foundation, EstYes, Evmar, Evnor, SA Archimedeese programmid, YFU. Neist viimane on suurim gümnasistide õpirändesse vahendaja, igal aastal käib YFU kaudu teistes riikides teadmisi omandamas ligi 80 noort.

Ehkki enamasti tuleb vahetusaastalt jätkata kooliteed sealt, kus see pooleli jäi ehk klassi korrata, kaaluvad koduriigist väljaspool saadud kogemused selle kuhjaga üle, rõhutab Tamsalu. „Õppeaasta välisriigis annab noorele inimesele palju rohkem,

kui ühe aastaga mõõta saab. Elu vahetuspädevusele lisaks kultuuri- ja väärtuspädevusele ka sotsiaalset ja kodanikupädevust ehk oskusi austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, räägib Tamsalu. „Loomulikult arenevad ka suhtlus- ja õpioskused, sest õppimine teises koolisüsteemis erineb kindlasti sellest, millega Eestis ollakse harjunud. Ja et nende pädevuste saavutamist taotleb ka riiklik õppekava, ei ole vahetusaasta välismaal sugugi mitte ainult lõbus vaheldus Eesti koolielule, vaid hea viis tähenduslikuks ja kogemuslikuks õppimiseks.”

Tööandjad hindavad õpirännet

- Õpiränne n-ö toodab just selliseid oskusi, mida otsivad tööandjad. Samas ei oska tööandjad värbamisel neid oskusi väliskogemusega seostada, selgus soomlaste õpirände teemalisest uuringust.
- 64% Soome tööandjatest hindavad väliskogemust kõrgelt.
- 64% Euroopa tööandjatest kinnitavad, et annavad väliskogemusega lõpetajatele suurema vastutuse.

Allikas: Open the Door to the World

Rahvusvaheline koostöö: haridus ja tööhõive peavad käima käsikäes

Nädala eest kohtusid Jyväskyläs Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustiku partnerid, et võtta kokku üheksa tegutsemisaasta tulemused.

31 riigi ekspertide, haridus- ja tööhõive sektori ametnike ning mitmete rahvusvaheliste võrgustike esindajate koostöös olid karjääriteenuste kvaliteet ja karjäärplaneerimise oskused. Eestist osalesid haridus- ja teadusministeeriumi ja SA Innove esindajad.

Võrgustiku liikmete hinnangul on koostöö Euroopa partneritega loonud värsket perspektiivi, teadvustanud sarnaseid väljakutseid ning rikastanud nende teadmisi siseriiklike küsimuste lahendamiseks. Osalejad rõhutasid vajadust jätkata liikmesriikide vaheliste süsteemsete koostööd Euroopa Komisjoni ning riikide haridus-, sotsiaal- ja tööhõivepoliitika eest vastutavate asutuste vahel.

Margit Rammo

21. sajandi oskused

Karjääri planeerimise oskused on üks osa 21. sajandi oskustest – selles ollakse tänaseks veendunud. Elu jooksul on vaja toime tulla mitmesuguste ülesannetega, sealhulgas sagenenud karjäärimuutustega. See aga nõuab väga häid karjääriplaneerimise oskusi.

Euroopa riigid on ühte meelt: just need oskused aitavad inimestel määrata kindlaks oma võimed, pädevused ja huvid; teha sisukaid õppimise ja tööga

seotud otsuseid; ning planeerida oma isiklikku arengut kõigis valdkondades.

Edu tegurite ja väljakutsete aruteludest joonistusi välja sarnased põhihood. Karjääriplaneerimise oskuste arendamisel peetakse oluliseks õpetajakoolitust, toetavat seadusandlust, keskendumist koolis hakkama saamisele, ühtset käsitlust kõigis haridusastmetes ja pärast kooli, sh terminoloogiat; oskuste hindamist, keskendumist tervikule ehk elukeelele vaatele (vastukaaluks õppekava kesksusele üldhariduses), õppekava sisule ja selle elluviimisele ning haridustöötajate, eriti koolijuhtide innustamisele.

Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustik on välja töötanud mitmeid materjale, mille eesmärk on aidata poliitikakujundajatel ja teistel sidusrühmadel vaadelda karjääriteenuste pakumise olukorda oma riigis, tuginedes teiste Euroopa riikide kogemustele. Neist materjalidest leiab võtmeküsimusi, soovitusi ja häid praktikaid.

Ka eelmisel nädalal Jyväskyläs avaldati neli uut juhendmaterjali, mis peaks riikidele andma mõtteainet info- ja nõustamisteenuste arendamisel haridus- ja tööturusteemil.

Temaatilised webinarid ja materjalid on kättesaadavad kõigile huvilistele.

Soomlaste suursaavutus

Võrgustiku koostöös järgnes Soome haridus- ja kultuuri ministeeriumi ning Soome tööhõive- ja majandusministeeriumi seminar, mis keskendus kahe ministeeriumi koostöös avatud uutele keskustele ning tehnoloogia kasutamise võimalustele inimeste toetamisel.

Soomlaste suursaavutus, sel sügisel avatud nn kokpit-nõustamiskeskused (soome k. *ohjaamo*, inglise k. *one-stop guidance centre*) toetavad kõiki alla 30-aastaseid elanikke. Need keskused ühendavad karjääriteenused koolides, karjäärinõustamise töötukassas, noortekeskustes, töötoidas, nõustamise töökohtadel, ametiühingutes ja vabataht-

likes organisatsioonides ning sotsiaalhoolduse ja tervishoiu teenused. Keskused tuginevad paljude organisatsioonide teadmiste, kogemuste ja teenus-

tele, mõte on pakkuda noortele arusaadavat teenust ja vältida tegevuste dubleerimist. Järgmise sammuna on plaanis välja arendada e-teenused.

Uued trükised

Neli uut juhendmaterjali rahvusvaheliselt võrgustikult:

„Karjääri planeerimise oskuste poliitika disainimine ja elluviimine”, „Karjäärteenuste kvaliteedi kindlustamine ja tõendusmaterjal”, „Karjäärteenuste poliitika ja süsteemide arendus” ja „Euroopa karjäärteenuste poliitika võrgustiku tegevusaruanne 2007–2015”.

Vaata: www.elgpn.eu